

Täysistunto

Torstai 15.2.2018 klo 16.03—17.54

4. Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2017

Kertomus K 18/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu alkaa, ministeri Häkkänen on esittelemässä. [Hälinää — Puhemies koputtaa] — Pyydän kaikkia edustajia, jotka haluavat pitää kokouksia, siirtymään salin ulkopuolelle.

Keskustelu

17.01 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Eduskunta saa nyt käsiteltäväkseen hallituksen kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta 2017. Kertomus on kattava paketti tietoa, oikeuksien seurantaa ja myös käytännön hyviä esimerkkejä kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Kielelliset oikeudet ovat perusoikeuksia, niillä on tärkeä tehtävä oikeusvaltiossa. Kielellisten oikeuksien toteutuminen on usein edellytys muiden perusoikeuksien toteutumiselle.

Enligt lagen ska regeringen vart fjärde år lämna en språkberättelse till riksdagen. I den ska redogöras för tillämpningen av språklagstiftningen och hur de språkliga rättigheterna förverkligas samt vid behov även om andra omständigheter som gäller språk. Förutom finska och svenska tas åtminstone samiska, romani och teckenspråk upp i berättelsen. I berättelsen ska lyftas fram både positiva och negativa trender.

Arvoisa puhemies! Kertomuksen valmistelu on hyvä esimerkki hallituksen yhteistyöstä kieliryhmien kanssa. Kertomusta varten on järjestetty runsaasti kuulemisia ja tapaamisia kieliryhmien ja viiteryhmien sekä asiantuntijoiden ja viranomaisten kanssa. Näin kieliryhmien käsitys omasta tilastaan on otettu huomioon. Kertomuksen taustalla on myös kaksi oikeusministeriön teettämää tutkimusta: Kielibarometri 2016 ja saamebarometri, joka toteutettiin ensimmäistä kertaa.

Vuoden 2017 kertomuksessa syvennyttään muutamaan keskeiseen teemaan. Teemojen valinta perustuu muun muassa perustuslakivaliokunnan vuoden 2013 kertomuksesta antamaan mietintöön. Saamen ja viittomakielen seurantaa on kertomuksessa lisätty tuntuvasti. Kertomuksen keskeiset teemat ovat kielellisten oikeuksien toteutuminen sosiaali- ja terveydenhuollossa, kieliolot ja kieli-ilmapiiiri, valtionyhtiöt sekä digitalisaatio ja kotouttaminen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

Suomen asukasluku kasvaa tasaisesti. Kieliryhmien väliset kielisuhteet ovat muuttuneet neljässä vuodessa. Suomen- ja ruotsinkielisten määrä on vähentynyt viime vuosien aikana, kun taas saamenkielisten määrä on ollut lievässä kasvussa. Vieraskielisten määrä ja osuus väestöstä on kasvanut myös. Suurimmat vieraskieliset ryhmät ovat tällä hetkellä venäjän- ja vironkieliset. Arabian kieli ohitti somalin kielen vuonna 2016. Myös yhä useampi suomen- ja ruotsinkielinen muuttaa pois Suomesta, mutta suurin osa maastamuuttajista on kuitenkin vieraskielisiä.

Yleinen kieli-ilmapiiiri näyttäisi jonkin verran koventuneen edellisen kertomuksen antamisen jälkeen. Tämä tulee esiin Kielibarometri 2016- ja saamebarometriselvityksistä sekä oikeusministeriön saamista lausunnoista ja kyselyistä. Erittäin vakavaa on, että vähemmistöryhmät kokevat valtaväestöä enemmän häirintää ja syrjintää ja he joutuvat useammin myös vihapuheen kohteeksi. Tämä koskee myös kotoperäisiä kieliryhmiämme, kuten ruotsin- ja saamenkielisiä. Tämä ei ole hyväksyttävää. Kieli- ja väestöryhmien kokemaa häirintää ja syrjintää pitää torjua aktiivisesti ruohonjuuritasolta tänne eduskuntaan ja hallitukseen asti. Kertomus sisältää keskeisiä huomioita siitä, miten kieli-ilmapiiiriä voitaisiin edelleen parantaa. Osa huomioista koskee viranomaisten omaa toimintaa.

Vuoden 2006 kielikertomuksesta lähtien on seurattu, miten oman kielen käyttäminen toteutuu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastilanteissa. Potilaan ja sosiaalihuollon asiakkaan oikeus käyttää omaa kieltään koetaan erityisen tärkeäksi. Alueilla, joilla kieliryhmät ovat samansuuruisia tai joilla pienemmän kieliryhmän suhteellinen osuus on kohtalaisen suuri, kielelliset oikeudet toteutuvat pääsääntöisesti hyvin. Alueilla, joilla toista kansalliskieltä puhuvien osuus on pieni, kielellisten oikeuksien toteutuminen taas vaatii erityistä suunnittelua.

Kyselyjen perusteella viranomaisten ja palveluntarjoajien asenteet sekä tiedon puute saamen kielilain velvoitteista koetaan saamenkielisten oikeuksien toteutumisen esteeksi sote-palveluissa. Osa saamelaisista ei myöskään tunne oikeuksiaan kovin hyvin, ja tietoa tarjolla olevista saamenkielistä palveluista koetaan olevan myös huonosti saatavilla. Saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisessä erityisenä lisähaasteena on kuitenkin puute saamen kielen taitoisesta ammattihenkilöstöstä etenkin julkisen sektorin palveluissa. Valtion taholta toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi on tehty pitkään.

Kertomusta valmisteltaessa on käynyt ilmi, että voimassa olevat sosiaalihuollon asiakaslain ja potilaslain säädökset tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta ovat ongelmallisia viittomakieltä käyttävien kannalta. Saatujen lausuntojen mukaan viranomaisten asenteet viittomakielisten kielellisiä tarpeita kohtaan ovat usein vähätteleviä tai jopa kielteisiä. Meidän kaikkien tulisi ymmärtää, että viittomakieliset ovat oma kieliryhmänsä.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kertomuksen mukaan yhä enemmän kiinnitettävä huomiota henkilöstön kielitaitoon, kielellisten oikeuksien merkityksen tiedostamiseen ja palvelujen järjestämiseen siten, että samaa kieltä puhuva henkilökunta ja asiakkaat kohtaavat. Kertomuksessa on valtion omistamista yhtiöistä päädytty tarkastelemaan erityisesti Posti Group Oyj:n, Finavia Oyj:n ja VR:n kielellisiä palveluita. Suomenkieliset ovat suunnilleen yhtä tyytyväisiä kaikkien kolmen valtionyhtiön kielellisiin palveluihin. Ongelmia näyttäisi olevan ruotsinkielisten palvelujen tarjonnassa. Selvitysten perusteella on voitu tehdä se johtopäätös, että suurin ongelma on henkilökunnan puutteellinen ruotsin kielen taito. Yhtiöissä on kuitenkin hyvin paikannettu ongelmat ja pitkään myös pyritty edesauttamaan tilannetta parempaan suuntaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

Kertomuksessa on pyritty tuomaan esiin digitalisaation tuomia mahdollisuuksia mutta myös haasteita. Esimerkiksi etätulkkaukset ja puheentunnistus ovat mahdollisuuksia, etenkin kun kyse on pienistä kielistä. Digitalisaatiossa on kuitenkin kiinnitettävä erittäin paljon huomiota terminologiaan ja kielen laatuun. Tämä on haaste sekä suomen että ruotsin kielissä.

Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2017 sisältää useita keskeisiä huomioita kielellisten oikeuksien toteutumisesta ja kehittämismahdollisuuksista. Valtioneuvoston seuraava askel on konkretisoida toimenpiteitä ja toteuttaa niitä. Niihin on hyvät mahdollisuudet. Kertomus paljastaa, miten syvällä rakenteissamme useamman kuin yhden kielen huomioiminen kuitenkin on. Tämä auttaa meitä yhä monikielisemmäksiin muuttavassa maailmassamme. Kielet ovat vuorovaikutusta, eivät vastakkainasettelua varten.

17.09 Mikaela Nylander r: Arvoisa puhemies, värderade talman! Haluan aloittaa kiittämällä tästä hyvästä työstä, ja arvostan suuresti sitä työtä, mitä oikeusministeriö tekee, mitä tulee kielellisten oikeuksien seurantaan ja toteuttamiseen.

Haluaisin puhua vähän viittomakielten, molempien viittomakielten, asemasta. Tässä todetaan minun mielestäni todella hyvin, miten vaikeata on esimerkiksi saada opetusta viittomakielellä. Tästä kärsivät lapset ja tietysti perheet. Jos emme tunnista tätä oikeutta saada opetusta viittomakielellä ja -kielellä, niin silloin teemme kyllä todella ison virheen, ja näin näyttää olevan. Minulla on nyt ruotsinkielinen versio tässä, mutta tässä todetaan, että ”många myndigheters attityder speglar uppfattningen att teckenspråket bara är ett hjälpmedel”. Siis viranomaiskäsitelmä, ja nyt puhutaan laajasti viranomaisista, näyttäisi olevan, että viittomakieli on ainoastaan apuväline, väline kommunikoida, ja silloin ei kyllä tunnisteta sitä, että on kyse äidinkielestä ja että on kyse myös osasta identiteettiä, että viittomakieli äidinkielenä on osa sitä lasten identiteettiä ja myös perheiden.

Minun mielestäni me olemme yrittäneet edistää tätä, että lapsilla olisi oikeus saada opetusta viittomakielellä, mutta näköjään meillä on edelleen puutteita tässä, jos se on näin, kuten tässä todetaan, että edelleenkin viranomaiset eivät tunnista, että tässä on kyse äidinkielestä, on kyse identiteetistä, kulttuurista. Tästä minun mielestäni meidän olisi syytä puhua, mitä voidaan tehdä, miten voidaan edistää lasten ja perheiden oikeutta saada tätä opetusta.

Värderade talman! En annan fråga som jag tror skulle vara jätteviktig att debattera just nu är hur vi ska trygga rätten att använda teckenspråk — och jag talar både om det finska och det finlandssvenska teckenspråket — när vi går in för de här stora reformerna, landskapsreformen, vårdreformen. För i de utkast till lag, lagstiftning som vi har och behandlar finns det inte nämnt någonting om teckenspråkens status och rätt. Det här är någonting som regeringen nu borde titta otroligt noggrant på, för annars riskerar vi att göra enormt stora fel.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni juuri nyt, tällä hetkellä, meidän tulisi keskustella siitä, mitkä ovat viittomakielisten oikeudet, mitä tulee maakuntauudistukseen, sote-uudistukseen. Niissä luonnoksissa lainsäädännöksi, mitä minä olen nähnyt, missään ei mainita, että sinulla olisi oikeus käyttää viittomakieliä, ja nyt puhun sekä suomenkielisestä että suomenruotsalaisesta viittomakielestä. Tähän minun mielestäni hallituksen tulisi nyt puuttua, miten voidaan taata nämä oikeudet, koska nyt puhutaan vähemmistöistä, ja ellei löydy lainsäädännössä näitä selkeitä oikeuksia, ellei niitä oteta pykäliin mukaan, niin on todella vai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

keata, melkein mahdotonta, käytännössä toteuttaa nämä oikeudet käyttää viittomakieliä, molempia, tässä maassa. Joten tästä olisi varmasti syytä keskustella täällä nyt, mitä hallitus voi tehdä ja aikoo tehdä, jotta voidaan turvata viittomakielisten asema, mitä tulee näihin uudistuksiin. On kysymys kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvistä palveluista, joten ihmiset tarvitsevat niitä ja heillä tulisi olla oikeus puhua omaa äidinkieltään.

17.14 Thomas Blomqvist r: Värderade fru talman, arvoisa puhemies! I regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen — jag vill gärna säga det också till ministern — som jag tycker är väl arbetad och en mycket bra berättelse, finns många iakttagelser om tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna, precis som det ska vara.

Några av de mest centrala iakttagelserna: Jag lyfter upp de utmaningar i språkförhållandena som många av oss svenskspråkiga möter i vardagen. Det går inte att bortse från att det finns en hel del att förbättra i språkklimatet. Det behövs en positivare attityd gentemot olika språkgrupper inklusive dem som använder teckenspråk. Statsmakten med riksdagen och regeringen i spetsen bär i slutändan ansvaret för det här attitydklimatet i samhället, och vi måste alla ta på allvar att försöka främja ett positivare attitydklimat. En sak som kommer fram i berättelsen är att även myndigheternas medvetenhet om sin skyldighet att betjäna på båda nationalspråken bör förbättras. Det är endast på det sättet som den enskilda individen kan känna sig trygg i att verkligen kunna få de språkliga rättigheterna tillgodosedda.

Arvoisa puhemies! Erilaisten yhteiskunnallisten palveluiden henkilökunta on avainasemassa kielellisten oikeuksien toteutumisessa, todetaan tässä kertomuksessa. Se on aivan totta. Henkilökunnan kielitaidot ovat ratkaisevia asiakkaan kokemuksen ja hänen saamansa palvelun kannalta. Henkilökunnan on pystyttävä palvelemaan kaikkia suomalaisia yhdenvertaisesti sekä suomeksi että ruotsiksi, mutta valitettavasti tämä ei kyllä toteudu arjessa. Etenkin sosiaali- ja terveysten palveluiden osalta ruotsinkielisten palveluiden yhdenvertainen saanti on todella iso haaste, johon törmätään jatkuvasti. Tärkeä huomio hallituksen kertomuksessa on, että palvelu asiakkaan omalla kielellä on osa hyvää ja laadukasta hoitoa. Se ei ole mitään luksusta, vaan se on todella tärkeä osa sitä hoitoa.

Kielellisten oikeuksien turvaaminen vaatii myös hallinnollisia erillisratkaisuja. Tämän hallituksen olisi hyvä huomata se myös omissa päätöksissään, ja haluankin kysyä ministeriltä, miten aiotte ministerinä, ja myös hallitus aikoo, seuraavissa päätöksissä ja hankkeissa ottaa tämän huomioon. Teillä oli paljon hyviä kannanottoja omassa puheessanne, mutta tarvitaan myös sitä, että se tulee sitten näkyviin myös käytännössä.

Esimerkiksi kun päätetään, missä palveluja tuotetaan, kieltä osaavan henkilökunnan saantia voidaan kyllä tehdä vaikeammaksi tai helpommaksi. Jos joku palvelua tuottava laitos siirretään pois kaksikieliseltä paikkakunnalta, niin todennäköistä on, että tämän kielitaitoisien henkilökunnan rekrytointi kyllä vaikeutuu. Esimerkiksi täyden päivystyksen sairaalan siirtäminen pois Vaasasta tai käräjäoikeuksien siirtäminen pois Porvoosta ja Raaseporista ovat hyviä huonoja esimerkkejä siitä, miten ei pitäisi toimia. Näin toimimalla suomea ja ruotsia, molempia kieliä, osaavan henkilökunnan rekrytointi kyllä vaikeutuu.

Värderade talman! I berättelsen konstateras för de statligt ägda bolagens del att de får ett relativt dåligt betyg. Det konstaterade också ministern. Ministern sade att man har vidtagit en del åtgärder, men jag tycker att de här åtgärderna är otillräckliga. Också här är det språkkunnig personal som det brister på. Man har inte tillräckligt språkkunnig personal. Det

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

finns en hel del man kan göra för att underlätta den här situationen och som inte heller skulle innebära högre kostnader. Jag hoppas att regeringen noggrant läser den här berättelsen och tar vara på de goda råd och de konstateranden som finns i den.

17.19 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Kertomus on kattava ja sisältää paljon tärkeää mutta myös huolestuttavaa informaatiota. Ei varmaan tule monellekaan meistä yllätyksenä, että Suomessa on kulttuuria, jossa erilaisuutta ei katsota hyvällä, ja tämä kulttuuri näyttää pesiytyneen myös suomalaiseen kielikeskusteluun. Surullisena luinkin sitä, että esimerkiksi alle 30-vuotiaat ruotsinkieliset kertovat pelkäävänsä jopa käyttää omaa äidinkieltään tietyissä tilanteissa, kuten esimerkiksi julkisissa kulkuneuvoissa. Tällainen ilmapiiri meidän yhteiskunnassamme tällä hetkellä on. On myös huolestuttavaa, että ihmiset arvioiden mukaan eivät usko tilanteen parantuvan tästä nykyisestä lähivuosina, mikä tietenkin kertoo pessimistisestä ilmapiiristä myös.

On havaittavissa, että palveluissa olisi edelleen tarpeen huomioida kielten monimuotoisuutta ja ylipäättään ehkä toteuttaa yhteiskunnassa sellaista puhdistavaa valistusta ja arvokeskustelua, jolla me saisimme purettua näitä ennakkoluuloja, joita selvästi liittyy kielikysymyksiin edelleen.

On huomioitavaa myös se, että myös suomenkielisistä vastaajista varsin moni on huomannut tämän ilmiön ja kokee kielipoliittisen ilmapiirin kiristyneen tässä maassa. Toivoin, että ministeri kiinnittäisi tähän asiaan huomiota, ja mietin, minkälaisia keinoja meillä sitten voisi olla, jotta me voisimme nykytilannetta parantaa, ja varmaan meidän kannattaa jo varhaiskasvatuksesta alkaen pyrkiä tutustuttamaan ihmisiä meidän kotimaisiin kieliihimme ja myös muihin kielisiin ja purkamaan niitä ennakkoluuloja, joita ihmisillä on. Se on pitkäjänteistä työtä ja vaatii sukupolvien ajan vaikuttamista, mutta mielestäni tähän kannattaa nyt kiinnittää erityistä huomiota.

17.21 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Ensisijaisesti pitää huomata myös se tilanne, miten Suomen kieliolot ovat muuttuneet. Väkiluku kasvaa tasaisesti, mutta sekä suomen- että ruotsinkielisten osuus väestöstä on viime vuosina laskenut, eli on selvää, että monimuotoistumme tältä osin kielipolitiikassa.

Toisaalta sitten tietysti perustilanne on myös se, että perustuslain mukaisesti meillä on kaksi kansalliskieltä ja niillä on erityisasema ja sitä tulee kunnioittaa. Olen tästä samaa mieltä kuin edustaja Parviainen, että on erittäin huolestuttavaa, jos meillä on kielellisiä väestöryhmiä, jotka eivät uskalla käyttää omaa kieltään esimerkiksi julkisesti. Kyllähän se aiheuttaa suuria kysymyksiä siitä, miten tosiaan tällaista myönteistä asenneilmapiiriä pitää kehittää. Asioista pitää voida puhua niiden oikeilla nimillä ja käydä kriittistäkin keskustelua, olla erilaisia mielipiteitä, mutta minkäänlaiseen vihamielisyyteen se ei saa johtaa.

Tässä tuli esille, että etenkin ruotsinkielistä henkilöstöä on ollut vaikea rekrytoida. Tässä tietysti herää sitten se kriittinen kysymys, että kun meillä kuitenkin on koko väestöä, kaikkia koulutusasteita koskeva ruotsin kielen opetus, niin miten voi sitten olla niin huono tilanne, että ei tosiaan saada osaavia ihmisiä, vaikka sitä massaa sinänsä pitäisi olla. Onko sitten opetuksessa jotain vikaa vai missä, mutta tätäkin on syytä pohtia.

Toisaalta en pidä myöskään siitä ajatuksesta, mihin helposti sitten menisi ajatuksenomaisesti, että vain äidinkielenään sitä kieltä puhuva olisi riittävän pätevä. Sekään ei voi olla sopiva määritelmä, vaan kyllä pitää pystyä käyttämään myös henkilöitä, jotka ovat opiskelleet sen kielen ja ovat riittävällä tasolla siinä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

Toisaalta tässä ei käsitellä juurikaan suomen kielen asemaa, mikä sekin olisi tärkeä käsitellä siinä suhteessa, että esimerkiksi yliopistoissa voidaan päättää muun kielen kuin opetus- ja tutkintokielen opintasuorituksista eli esimerkiksi englannin kieli on vallannut hyvin paljon alaa tutkija- ja maisterikoulutuksessa ja suomen ja ruotsin kielen asema on tällä erää heikentynyt tässä kohdin. Tämä on huolestuttavaa näiden kielten elinvoimaisuuden kannalta. Meidän pitää edelleen pystyä tekemään myös tutkimusta ja tutkintosuorituksia suomeksi ja ruotsiksi, meidän kansalliskielillämme.

17.23 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Viittomakielen tilannetta on tässä hallituksen kertomuksessa käsitelty melko hyvin siinä mielessä, että kertomuksessa on kuvattu monia ongelmia viittomakielisten yhdenvertaisten oikeuksien toteutumisessa. Kuten ministerikin totesi, viittomakieliset ovat oma kieliryhmänsä, ja tätä ei aina edelleenkään muisteta. On surullista, että on niin paljon asennetta, että jos ihminen kykenee lukemaan tai kirjoittamaan suomen kielellä, niin viittomakielen käyttöä voitaisiin vähentää tai sitä ei sitten tarvittaisikaan.

Eihän se näin saa olla, koska suomi on kuuroille aina vieras kieli. Kieli luo myöskin kulttuuria, ja siksi kaksikielisessä perheessä asuvalla lapsella pitäisi olla oikeus molempien äidinkielten opetukseen. Tällä hetkellä monissa kunnissa on sellainen tilanne, että kuurojen vanhempien kuulevat lapset eivät saa opetusta toisesta äidinkielestään eli siitä viittomakielestä. Onko ministeri tietoinen tästä asiasta, ja mitä tälle asialle voisi tehdä? Silloin lapsi ei pääse sisälle siihen kuurojen kulttuuriin, siihen viittomakielen kulttuuriin, jos hän ei saa opetusta viittomakielestä, koska viittomakielikin koko ajan kehittyy ja siinäkin on tärkeätä, että siinä saadaan lisävalmiuksia sen puheen lisäksi tai viittomien lisäksi, mitä kotona on.

Sitten nostan vielä toisen erityiskysymyksen esille tästä kertomuksesta eli muistisairaiden tilanteen. Muistisairaalle olisi hyötyä viittomakielestä ja erityisesti selkokielestä, mutta tätä asiaa ei esimerkiksi vanhuspalveluissa tällä hetkellä tunnisteta ja sitä hyödynnetään hyvin huonosti. Muistisairaavat eivät yleensä saa tulkkauspalveluita. En ole varma, tiedostetaanko tätä asiaa edes yleensä meidän yhteiskunnassamme ja saako esimerkiksi Kelasta [Puhemies: Aika!] tulkkauspalveluita muistisairaalle. — Saanko jatkaa vai tulenko?

Puhemies Paula Risikko: Jos on lyhyt, niin puhukaa sieltä.

Kiitos, arvoisa puhemies! — Ihan loppuun haluan sanoa, että olen Muistiliiton puheenjohtaja ja haluan korjata yhden termin täältä sivulta 92. Minä tiedän, että se on suora lainaus, ja toivon, että se ei ole raportin kirjoittajien käsite. Tässä suorassa lainauksessa sanotaan siellä yläosassa: ”mikäli ihminen sairastuu vaikkapa dementiaan”. Tämän minä haluan korjata. Sellaista sairautta kuin dementia ei ole olemassakaan. On useita muistisairauksia, jotka voivat johtaa dementiaan. Tämä on hyvin tarkka pitää mielessä, ettei käytetä vääriä käsitteitä.

17.26 Matti Semi vas: Arvoisa rouva puhemies! Tuossa vähän aikaa sitten tapasin Kehitysvammaliiton edustajia ja kävimme keskusteluja tästä selkokieliyysasiasta ja siitä, miten paljon sitä Suomessa tarvitaan. Sitä selkokieliyysapua tarvitsevat erityisesti vammaiset, maahanmuuttajat ja ikäihmiset, ja näitä tarvitsijoita on noin 650 000 ihmistä. Selkokieltä tarvitaan erityisesti palvelujen järjestämisessä ja hakemusten täytössä, että esi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

merkiksi ne tulevat oikealla tavalla täytettyä ja oikein tehtyä ja ymmärretään, mitä on kysytty. Tuosta luin, että Kela on kiinnittänyt asiaan huomiota, mutta heidän viestinsä oli, että tällä Selkokeskuksella on suuri resurssipula nimenomaan siitä, että he pystyisivät antamaan riittävästi sitä selkokieleistä selvitystä ja opettamaan ja katsomaan, että hakemukset on oikein tehty. Mietin, mitenkä tätä palvelua voitaisiin sitten kehittää ja viedä eteenpäin ja kuinka sinne saataisiin lisää henkilökuntaa tekemään valmistelua siihen, että pärjättäisiin tällä selkokielellä Suomessakin.

17.27 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Ministeri kävikin läpi tuossa myös saamelaisten tilannetta. Saamen kielet ovat myös meidän kotimaisia kansalliskieliämme, ja tilannehan on varsin vaikea sen suhteen, että saamelaisväestöä kyllä lipuu saamelaisten kotiseutualueelta myös muualle ja lainsäädäntö koskee oikeastaan pääasiassa sitä kotiseutualuetta. On huolestuttava tilasto, että jopa 75 prosenttia alle kymmenvuotiaista saamelaislapsista asuu saamelaisalueen ulkopuolella, ja tämä asettaa tietenkin heidän äidinkielen oppimisensa haasteelliseen tilanteeseen. Siksi olisi ollut hienoa, että esimerkiksi opetusministeri olisi voinut olla myös paikalla täällä, koska kyllä saamen kielten turvaaminen on meille aivan äärimmäisen tärkeä kysymys alkuperäiskansan mahdollisuuksista ja selviämisestä ja ylipäänsä elämisen edellytyksistä.

Etenkin kaikki oppimateriaaleihin liittyvät asiat ovat vielä erittäin vaikeissa ja vanhakantaisissa muoteissa. Meidän pitäisi paljon enemmän pystyä hyödyntämään sähköisiä oppimisen menetelmiä, ja sitä kautta niitä pystyttäisiin myös tuomaan vahvemmin saamelaisalueen ulkopuolella asuville saamelaisille.

Sitten on kuitenkin myös sellainen asia, että tuolla saamelaisalueella me käymme kansainvälisessä maailmassa kilpaa hyvistä osaajista, ja voitte vain arvata, miten saamenkielentaitoiset suomalaiset saamelaiset hakeutuvat Norjan puolelle töihin, kun palkat ovat kovempia ja parempia. Tälle meidän pitäisi kyllä pystyä tekemään jotain, että saamme säilytettyä myös siellä saamelaisten kotiseutualueella ihmisiä ja osaajia. Se näkyy kyllä esimerkiksi vaikka mielenterveyspalveluissa ja tietyissä spesifeissä palveluissa. On tärkeää, että SámiSosterin rahoitusta on tehty pitkään, mutta se ei vielä yksistään riitä, vaan keinot pitää olla suuremmat, ja siksi oli hienoa, että hallitus viime vuoden budjetissa [Puhemies: Aika!] sai kaksi kielipesää lisää, Nuorgamiin ja Vuotsoon.

17.29 Mikaela Nylander r: Arvoisa puhemies, värderade talman! Minun mielestäni edustaja Elo tässä kiinnitti huomiota tärkeään asiaan: miksi suomenkieliset eivät opi ruotsia, vaikka saavat lukeakin sitä koulussa? Minun mielestäni hallitus on tehnyt hyvää työtä siinä mielessä, että hallitus on aikaistanut kieltenopetusta eri kunnissa, projektikunnissa. Minä luulen aidosti, että tämä on oikea tie edetä: aikaistetaan, tutustutaan eri kieliin laulun ja leikin kautta.

Sitten minä olen myös erittäin tyytyväinen siihen, että ollaan otettu ensimmäisiä askelia kohti kansalliskielistrategiaa, ja tämä olisi äärimmäisen tärkeätä, koska siihen tulisi sisällyttää kaikki nämä eri toimenpiteet, mitä voidaan tehdä, jotta uskalletaan puhua enemmän.

Ja sitten haluaisin myös muistuttaa siitä, että suomenruotsalainen viittomakieli on uhanalainen kieli YK:n standardien mukaan. Meillä ei ole ollut suomenruotsalaisille viittomakielisille lapsille koulua Suomessa 30 vuoteen. Elikkä jos haluat käydä viittomakielellä koulua, lapsi joutuu muuttamaan Ruotsiin, eikä suomenruotsalaisen viittomakielen tulkkeja ole koulutettu 30 vuoteen. Nyt ollaan otettu ensimmäisiä askelia siihenkin suuntaan,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

mutta tässä on todella paljon tekemistä, jotta voidaan pelastaa suomenruotsalainen viittomakieli.

17.31 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Otan vielä esille englannin aseman hallinnon kielenä.

Hypo, Palvelualojen ammattiliitto, Rakennusteollisuus, Rakennustietosäätiö, SAK ja Sitra ovat tehneet selvityksen Helsingin seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistamisesta, ja siinä esitetään, että englannin kielestä tehtäisiin metropolialueella virallinen ja helpokäyttöinen hallintokieli. Kotikaupungissani Espoossa valtuusto tästä päättikin, ja itsekin äänestin sen puolesta, että kaupungin strategiassa näin toimitaan. Meidän kaltaisessa kaupungissa se on hyvin ymmärrettävää, kun ajattelee, että on paljon kansainvälisiä asukkaita ja suuria yrityksiä, joilla on paljon kansainvälistä kauppaa ja vientiä. Mutta se, mikä tässä toisaalta minua huolestuttaa, on se, että tämä mahdollisuus käyttää englantia heikentää kyllä nähdäkseni pidemmällä tähtäimellä halua opetella näitä meidän kansalliskieliä. Ja sitten pitäisi pohtia myös sitä, missä ajassa henkilöstöltä, nimenomaan vieraskieliseltä henkilöstöltä, voisi toivoa sen suomen tai ruotsin kielen oppimista ja miten sitä voitaisiin tukea. Eli kyllä pidemmän päälle kuitenkin, jos tässä maassa asuu pidempään, pitäisi kansalliskieliäkin oppia. Tässä on hyvät puolensa, mutta kun ajattelee tosiaan tätä kieliasemaa, meidän kansalliskieliä, niin olisin tässä suhteessa myös varovainen.

Eli mennään kyllä eteenpäin, edistyksen jarruna ei tässä kannata olla. Englannin kielelläkin on oma merkityksensä ja asemansa kansainvälisessä kaupassa ja kansainvälisyydessä, mutta pidetään myös huolta pienenä maana ja pienenä kansakuntana suomen ja ruotsin kielten, meidän kansalliskielten, vahvasta asemasta.

17.33 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Toivoisin myös, että kiinnitetäisiin enemmän huomiota digitaalisen ympäristön esteettömyyteen ja saavutettavuuteen. Siitä kyllä mainitaan täällä. Mutta digitaalisten palveluiden kehittämisessä tulee myöskin esille se sama asenne monessa paikassa, eli olen kuullut, että viittomakieltähän ei tarvita, kun siellä on se teksti suomeksi. Hyvin harvassa paikassa ovat edes tärkeimmät asiat niissä digitaalisissa ympäristöissä myöskin viittomakielisenä, vaikka se olisi kyllä sitä yhdenvertaisuutta. Meidän kaikki kuurot eivät esimerkiksi hallitse suomen kieltä kunnolla, ja se viittomakieli olisi heille aivan ehdoton.

Digitaalisissa palveluissa tulisi entistä enemmän käyttää myöskin selkokieltä, koska se olisi kyllä hyvä meille kaikille. Kannattaisi jokaisen meidän käydä joskus lukemassa esimerkiksi Kelan ohjeita tai mitä tahansa virallisia ohjeita. Minä väittäisin, että tässä salissa olevillekin voisi olla hiukan vaikea ymmärtää ensimmäisellä lukemalla kaikkea.

17.34 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Mäkisalo-Ropponen vei sanat suustani. Kiinnittäisin myös huomiota siihen, että digitalisaation avullahan me voimme lisätä kielellisiä oikeuksia Suomessa varsin helposti ja kustannustehokkaasti, mutta työtä on tehtävänä aika paljon. Esimerkiksi tämän selvityksen mukaan ruotsinkielisistä ihmisistä vain 5 prosenttia koki, että he voivat asioida valtion verkkopalveluissa omalla äidinkielellään. Se kertoo jostakin, jos luku on näin häviävän pieni.

Ylipäätään, kun puhumme digitaalisten palveluiden tekemisestä, korostaisin myös selkokieliisyyttä, joka palvelisi paitsi lukemaan opettelevia myös maahanmuuttajia, senioriväestöä ja koko väestöä niin, että me saisimme palvelumme mahdollisimman ytimekkäästi ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

selkeästi ja tietoa olisi aidosti kaikkien saatavilla. Tähän edustaja Mäkisalo-Ropponenkin viittasi. Olisikin järkevää, että standardeja, joilla me standardoimme esimerkiksi julkisten verkkopalvelujen sisältöä, kehitettäisiin niin, että niiden esteettömyys laajasti ymmärtäen huomioitaisiin nykyistä paremmin. Esteettömyys ei ole pelkkää tekniikkaa ja teknologiaa, vaan se on myös sitä, että kieli, jota me tuotamme ja teemme, on mahdollisimman selkeää ja ymmärrettävää, ja tässä olisi mielestäni varsin paljon tehtävää.

Puhemies Paula Risikko: Ja ministeri Häkkänen vastaa, enintään 3 minuuttia, kiitos.

17.35 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Kiitos, puhemies! Kiitoksia hyvästä keskustelusta. Tässä tuli useita eri näkökulmia tähän kielikertomukseen, huomioita, joita varmasti täytyy vielä jatkojalostaa ja käydä valiokunnissa täsmällisemmin läpi.

Ensinnäkin tämä kieli-ilmapiiiri isona kysymyksenä on varmasti sellainen, joka koskettaa Suomea aika laaja-alaisesti. Kun pyritään kansainvälistymään, ottamaan ihmisiä tänne töihin tai muilla perusteilla, niin täytyy saada positiivisemmaksi tämä ilmapiiiri ympäröidään vieraita ihmisiä kohtaan.

Yksi isoimpia huolenaiheita tietysti liittyy siihen, että Suomi kilpailee myös kansainvälisistä korkean luokan osaajista. Mitä enemmän talous muuttuu innovaatiovetoiseksi, sitä enemmän tarvitaan juuri niitä kovan luokan karkiosajia, ja heillä taas on hyvin korkeat standardit ja kriteerit, minkälaiseen ympäristöön he vaikkapa perheensä tuovat. Tämä on nyt ilmentynyt maailmalla erilaisissa foorumeissa pieneksi haasteeksi useissa maissa, ei pelkästään Suomessa, mutta meillä pitää olla houkutteleva ympäristö varsinkin pääkaupunkiseudulla siinä, että täällä suhtaudutaan vieraalta kielialueelta tuleviin ihmisiin mahdollisimman lämpöisesti ja lämpimästi.

Suomen kielen opetus ja tutkimus yliopistoissa. Seuraava kielikertomus muistaakseni käsittelee opetussektoria, ja tästä aiheesta ovat useat tutkijat lähestyneet minua, kun olen vierailut yliopistoissa. Meidän täytyy tietysti kansainvälistää meidän tiedekenttäämme, mutta sitten pitää olla tarkkana myös siinä, ettei esimerkiksi teetetä turhaa lisätyötä niin, että tehdään asioita englanniksi pelkästään englannin kielen takia, koska pääfunktion pitää olla siinä tutkimuksen ja tieteen tekemisessä. Toisaalta on myös niitä piirteitä, joissa puhtaasti kansallista tutkimusta ja tiedettä, jolla ei ole voimakasta kansallista rajapintaa, myös tehdään englannin kielellä. Muun muassa oikeustieteessä on tällaista hyvin paljon meidän kansalliseen oikeusjärjestelmäämme liittyvää.

Täältä tuli hyviä huomioita selkokielisten palveluiden lisäämisestä. Tästä oikeusministeriö on samaa mieltä. Näitä täytyy jatkossa entistä enemmän, varmastikin kaikelle kansalle, tarjota enemmän, myös varmasti kansanedustajille sellaista enemmän.

Kuurojen vanhempien, kuulevien lasten oikeus viittomakieleen: nyt täytyy sanoa, että ministerillä on tässä puutetta tietotaidossa, mutta toimitan tiedon siitä, mitkä ovat nykytilan ongelmat ja mikä on lainsäädännön tila, [Puhemies: Aika!] ja katsotaan sitä sitten myöhemmin. Kiitos teille keskustelusta.

Loppuun haluan vielä mainita sen, että tuomioistuinlaitoksen tuoreessa ratkaisussa, joka käsiteltiin tiistaina, keskitimme tosiaan hyvin pitkälti kielellisiin perustein Turkuun myös Hämeenlinnan ja sen hovioikeuspiirin asiat juuri sen takia, että ruotsin kielen asema [Puhemies: Aika!] ei vaarannu niissä ratkaisuissa.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2018 vp

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.